

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ**1^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ****A. Διδαγμένο κείμενο.**

Ἔτι ὅσα μὲν φύσει παραγίνεται, τὰς δυνάμεις τούτων πρότερον κομιζόμεθα, ὕστερον δὲ τὰς ἐνεργείας ἀποδίδομεν (ὅπερ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων δῆλον· οὐ γὰρ ἐκ τοῦ πολλάκις ἰδεῖν ἢ πολλάκις ἀκοῦσαι τὰς αἰσθήσεις ἐλάβομεν, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἔχοντες ἐχρησάμεθα, οὐ χρῆσάμενοι ἔσχομεν)· τὰς δ' ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν· ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ποιεῖν, ταῦτα ποιοῦντες μαθάνομεν, οἷον οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ κιθαρίζοντες κιθαρισταί· οὕτω δὴ καὶ τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεῖα ἀνδρεῖοι.

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθῆ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἄνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Παρατηρήσεις:

1. Να μεταφραστεῖ το απόσπασμα "ἃ γὰρ δεῖ μαθόντας ... γίνονται κιθαρισταί."

2. **Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ... ἀγαθὴ φαύλης:** ποιο αποδεικτικό επιχειρήμα προσθέτει ο Αριστοτέλης σε αυτό το χωρίο, για να υποστηρίξει τη βασική του θέση ότι "οὐδεμία τῶν ἠθικῶν ἀρετῶν φύσει ἡμῖν ἐγγίνεται;"

3. Ο Αριστοτέλης καταφεύγει σε επιχειρήματα (παραδείγματα) ἀπὸ τις τέχνες, για να περιγράψει τη διαδικασία ἀπόκτησης των ἠθικῶν ἀρετῶν. Να αποδώσετε τα παραδείγματα με δικὰ σας λόγια σχολιάζοντας τα σημεία στα οποία δίνει ιδιαίτερη ἔμφαση ο Αριστοτέλης.

4. Πῶς συσχετίζει ο Αριστοτέλης τις ἀρετὲς με τα μέρη της ψυχῆς;

5. Με ποιες λέξεις του ἀρχαίου κειμένου σχετίζονται ετυμολογικῶς οἱ παρακάτω λέξεις;

ἀσύλληπτος
ἀνθεκτικός

ἀνέκδοτος
ἀνύποπτος

δύσχορηστος
ἀδιάλειπτος

ἀμαρτάνω: να γράψετε ἓνα συνώνυμο καὶ ἓνα ἀντώνυμο τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς.

B. Ἀδίδακτο κείμενο.

Γνοὺς δὲ ταῦτα Θηραμένης καὶ οἱ ἄλλοι οἱ ἐπιβουλεύοντες ὑμῖν, ὅτι εἰσὶ τινες οἱ κωλύσουσι τὸν δῆμον καταλυθῆναι καὶ ἐναντιώσονται ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, εἴλοντο, πρὶν τὴν ἐκκλησίαν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης γενέσθαι, τούτους πρῶτον εἰς διαβολὰς καὶ κινδύνους καταστήσαι, ἵνα μηδεὶς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἀντιλέγοι. ἐπιβουλήν οὖν τοιαύτην ἐπιβουλεύουσι.

πέιθουσι γὰρ Ἀγόρατον τουτονὶ μηνυτὴν κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ταξιάρχων γενέσθαι, οὐ συνειδότα ἐκείνοις, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὐδὲν (οὐ γὰρ δήπου οὕτως ἐκείνοι ἀνόητοι ἦσαν καὶ ἄφιλοι, ὥστε περὶ τηλικούτων ἂν πραγμάτων πράττοντες Ἀγόρατον ὡς πιστὸν καὶ εὖνον, δοῦλον καὶ ἐκ δούλων ὄντα, παρεκάλεσαν), ἀλλ' ἐδόκει αὐτοῖς οὗτος ἐπιτήδειος εἶναι μηνυτής.

(Λυσίου Κατὰ Ἀγοράτου 17-18)

Παρατηρήσεις:

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.
2. **γνούς, εἴλοντο, ἀντιλέγοι, συνειδότα:** να γίνει χρονική αντικατάσταση των τύπων στη φωνή που βρίσκονται, και να κλιθούν οι προστακτικές των τριών πρώτων και ο παρατατικός του τελευταίου.
3. α) **ὕμῖν, καταλυθῆναι, ἐπιβουλήν, τουτονί, ἐκείνοις, πράττοντες, ἐπιτήδειος, εἶναι:** να χαρακτηριστούν συντακτικώς.
β) **εἰσί, ἀντιλέγοι:** να γραφούν οι προτάσεις στις οποίες ανήκουν τα ρήματα αυτά, να χαρακτηριστούν οι προτάσεις αυτές συντακτικώς και να δικαιολογηθεί η ἐγκλιση με την οποία εκφέρονται.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Μετάφραση.

Διότι όσα πρέπει να κάνουμε έχοντάς τα μάθει, τα μαθαίνουμε εκτελώντας τα· για παράδειγμα, οικοδόμοι γίνονται (κάποιοι) με το να χτίζουν σπίτια και κιθαριστές με το να παίζουν κιθάρα· κατά τον ίδιο τρόπο λοιπόν, γινόμαστε δίκαιοι με το να κάνουμε δίκαιες πράξεις, συνετοί με το να κάνουμε συνετά έργα και ανδρείοι με το να επιτελούμε ανδραγαθήματα. Επιβεβαίωση (γι' αυτό) αποτελεί και αυτό που συμβαίνει στις πόλεις· οι νομοθέτες δηλαδή κάνουν τους πολίτες καλούς με τον εθισμό, και η επιδίωξη κάθε νομοθέτη είναι αυτή, και όσοι δεν κάνουν αυτό καλά, δεν πετυχαίνουν αυτό που επιδιώκουν, και ως προς αυτό διαφέρει ένα πολίτευμα καλό από ένα πολίτευμα λιγότερο καλό. Επιπλέον, για τους ίδιους λόγους και με τα ίδια μέσα κάθε αρετή και διαμορφώνεται και καταστρέφεται κατά τον ίδιο τρόπο (διαμορφώνεται και καταστρέφεται) και η (κάθε) τέχνη· διότι από το παίξιμο της κιθάρας προέρχονται και οι επιδέξιοι και οι αδέξιοι κιθαριστές.

2. Ο Αριστοτέλης επισημαίνει στο χωρίο αυτό ότι η επιδίωξη κάθε νομοθέτη είναι να καταστήσει τους πολίτες αγαθούς εθίζοντάς τους μέσω των νόμων σε ηθικές πράξεις. Το παράδειγμα των νομοθετών χρησιμοποιείται για να τονιστεί η σημασία που έχει η αδιάκοπη άσκηση του ανθρώπου στα έργα της αρετής, προκειμένου αυτός να γίνει κάτοχος της ηθικής αρετής. Όμως, αν οι πολίτες γίνονται αγαθοί ασκούμενοι σε συγκεκριμένους τρόπους συμπεριφοράς με τη βοήθεια των νόμων του νομοθέτη τους, θα πει πως την αρετή τους οι πολίτες, δεν την έχουν φύσει αλλά ότι αυτή είναι αποτέλεσμα εθισμού = άσκησης.

3. Ο Αριστοτέλης καταφεύγει σε επιχειρήματα από τις τέχνες, γιατί πιστεύει ότι η διαδικασία με την οποία γινόμαστε τελικά κάτοχοι των ηθικών αρετών είναι ίδια με εκείνη που μας κάνει κατόχους των τεχνών.

Με τη φράση "ἄ γὰρ δεῖ μαθόντας ... καὶ καθαρίζοντες κιθαριστὰι" τονίζει ότι οι δυνάμεις που αποκτούμε ἐξ ἔθους είναι αποτέλεσμα ἐνεργειῶν, οι οποίες είτε προηγούνται της απόκτησης (προτερόχρονο) είτε συμπίπτουν χρονικά με αυτήν (σύγχρονο). Τεχνίτης γίνεται κανείς μόνο με την αδιάλειπτη άσκηση στην τέχνη του (οἰκοδομοῦντες οἰκοδόμοι γίνονται καὶ καθαρίζοντες κιθαριστὰι), δηλαδή ως αποτέλεσμα του πολλάκις πράττειν.

Στο απόσπασμα "ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ... ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ" ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι με τον εθισμό είναι δυνατόν να αποκτήσει κανείς την ακριβώς αντίθετη του αγαθού ιδιότητα δηλαδή να γίνει κακός κιθαριστής, κακός οικοδόμος. Διευκρινίζει ότι κάποιος θα γίνει καλός (κιθαριστής, οικοδόμος), αν εξασκηθεί εὔ (στο παίξιμο της κιθάρας, στο χτίσιμο των σπιτιών), ἀν ὅμως εξασκηθεῖ κακῶς θα γίνει κακός (κιθαριστής, οικοδόμος). Γι' αυτό, στο τέλος της ενότητας, γίνεται λόγος για τον διδάξοντα, ο οποίος θα αναλάβει να καθοδηγήσει αυτόν που μαθαίνει μια τέχνη διασφαλίζοντας την ποιότητα των επαναλαμβανόμενων πράξεων. Επομένως, ο Αριστοτέλης, μέσω της αναφοράς στον τρόπο εκμάθησης των τεχνών, δεν αρνείται τη συμβολή της διαδασκαλίας στην καλλιέργεια των ηθικών αρετών μέσω του εθισμού στις ενάρετες πράξεις. Αντίθετα την τονίζει με την αναφορά του στο έργο του νομοθέτη όσο και του διδασκάλου.

4. Βλ. σχολικό βιβλίο σελ. 152 πριν απ' όλα ... σελ. 153 διανοητικές.

5. α) ασύλληπτος - ἐλάβομεν, λαμβάνομεν

ἀνέκδοτος - ἀποδίδομεν

δύσχρηστος - χρῆσάμενοι, ἐχρησάμεθα

ἀνθεκτικός - ἔχοντες / ἔσχομεν / εἶχεν

ἀνύποπτος - ἰδεῖν

ἀδιάλειπτος - λοιποὶ

β) ἀμαρτάνω: ἀστοχῶ, ἀποτυγχάνω, σφάλλομαι (συνώνυμα)

ἐπιτυγχάνω, κατορθῶ (αντώνυμα)

Αδίδακτο κείμενο.

1. Μετάφραση.

Όταν λοιπόν κατάλαβε αυτά ο Θηραμένης και οι άλλοι που σχεδίαζαν κακό εναντίον σας, ότι δηλαδή υπάρχουν μερικοί, που θα εμποδίσουν να καταλυθεί το δημοκρατικό πολιτεύμα και θα αντισταθούν για χάρη της ελευθερίας, προτίμησαν, πριν συγκληθεί η συνέλευση του λαού για την ειρήνη (ή: πριν συγκληθεί η συνέλευση του λαού με αντικείμενο συζήτησης τη σύναψη της ειρήνης), να συκοφαντήσουν πρώτα αυτούς και να τους σύρουν στο δικαστήριο, για να μη φέρει κανείς εκεί αντίρρηση υπερασπιζόμενος τη δημοκρατία. Τέτοιο κακό λοιπόν σχεδιάζουν. Πείθουν δηλαδή αυτόν εδώ τον Αγόρατο να κάνει καταγγελίες σε βάρος των στρατηγών και των ταξιαρχών, μολονότι, ἄνδρες Αθηναίοι, δεν είχε καθόλου τα ίδια πολιτικά φρονήματα με κείνους (γιατί εκείνοι, βέβαια, δεν ήταν τόσο ανόητοι και στερημένοι από φίλους, ώστε, παρόλο που ενεργούσαν για τόσο σοβαρά ζητήματα να ήταν δυνατόν να προκαλέσουν τον Αγόρατο, που ήταν δούλος και καταγόταν από δούλους, με την εντύπωση ότι ήταν έμπιστος και ευνοϊκά διακεείμενος προς αυτούς), αλλά αυτός τους φαινόταν ότι ήταν κατάλληλος μηνυτής.

2. Χρονικές αντικαταστάσεις

Ενεστώτας
γιγνώσκων

Μελλοντας
γνωσόμενος

Αόριστος
γνοῦς

Παρακείμενος
ἔγνωκώς

Ενεστώτας
αἰροῦνται

Παρατατικός
ἤρουντο

Μέλλοντας
αἰρήσονται

Αόριστος
εἶλοντο

Παρακείμενος
ἤρηνται

Υπερσυντέλικος
ἤρηντο

Ενεστώτας άντιλέγοι	Μέλλοντας άντιλέξοι άντεροϊ / άντεροϊή	Αόριστος άντιλέξαι άντιλέξειε / άντεϊποι	Παρακείμενος άντειρηκώς εΐη
συνειδότα	συνειδήσοντα συνεισόμενον	συγγνόντα	συνεγνωκότα

Προστακτικές

- γνώθι γνώτω	- έλοϋ έλέσθω	- άντίλεγε άντιλεγέτω
- γνώτε γνότων / γνώτωσαν	- έλεσθε έλέσθων / έλέσθωσαν	- άντιλέγετε άντιλεγόντων / άντιλεγέτωσαν

Παρατατικός

συνήδειν	ή συνήδη
συνήδεις	ή συνήδησθα
συνήδει	ή συνήδειν
συνήδεμεν	ή συνήσαμεν
συνήδετε	ή συνήστε
συνήδεσαν	ή συνήσαν

3α)

ϋμίν	= αντικείμενο του έπιβουλεύοντες
καταλυθήναι	= αντικείμενο του κωλύσουσι, τελικό απαρέμφατο
έπιβουλήν	= σύστοιχο απαρέμφατο του έπιβουλεύουσι
τουτονι	= επιθετικός προσδιορισμός στο Άγόρατον
έκείνοις	= αντικείμενο του συνειδότα
πράττοντες	= εναντιωματική μετοχή
έπιτήδειος	= επιθετικός προσδιορισμός στο μηνυτής
είναι	= αντικείμενο του έδόκει, ειδικό απαρέμφατο

β) **ότι είσι τινες** = δευτερεύουσα ειδική πρόταση, επεξήγηση στο 'ταυτα'. Εκφέρεται με οριστική (είσι) ύστερα από ρηματικό τύπο εξάρτησης ιστορικού χρόνου (γνούς), επειδή το περιεχόμενό της παρουσιάζεται ως πραγματικό με ιδιαίτερη έμφαση· η μετοχή γνούς είναι ιστορικού χρόνου, επειδή το ρήμα της πρότασης μέσα στην οποία βρίσκεται, είναι σε ιστορικό χρόνο οριστικής (είλοντο).

ίνα μηδείς εκεί ύπερ του ύμετέρου πλήθους άντιλέγοι = δευτερεύουσα τελική πρόταση, επιρρηματικός προσδιορισμός του τελικού αιτίου στο "είς διαβολάς και κινδύνους καταστήσαι". Εκφέρεται με ευκτική του πλάγιου λόγου (άντιλέγοι) ύστερα από ρηματικό τύπο εξάρτησης ιστορικού χρόνου (καταστήσαι), επειδή το περιεχόμενό της παρουσιάζεται ως υποκειμενικό και αβέβαιο· το απαρέμφατο καταστήσαι είναι ιστορικού χρόνου, επειδή εξαρτάται από το είλοντο, που είναι ιστορικός χρόνος οριστικής.

2^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Α. Διδαγμένα κείμενα από τον Πρωταγόρα του Πλάτωνα.

Πρώτο απόσπασμα (ενότητα 4^η)

Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ᾗκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθός ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεὴς - πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμικὴ - ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί.

Δεύτερο απόσπασμα (ενότητα 6^η)

Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἔνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἔνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται - οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγέννητον θεῖη - ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐτίς ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὕτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετὴν.

Παρατηρήσεις:

1. Να μεταφράσετε το πρώτο απόσπασμα.

2. Από το πρώτο απόσπασμα:

Ποια ἦταν τα δώρα που πρόσφερε ο Δίας στους ανθρώπους και ποιες θα ἦταν οι ευεργετικές τους συνέπειες σύμφωνα με το κείμενο;

Δημιουργικὴ τέχνη - πολιτικὴ τέχνη: ποια εἶναι ἡ σημασία των ὀρων ὅπως χρησιμοποιοῦνται στον μῦθο του Πρωταγόρα;

3. Από το δεύτερο απόσπασμα:

Ποιος πρέπει να εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ποινῆς σύμφωνα με τις παραπάνω θέσεις του Πρωταγόρα;

Πῶς συνδέεται ὁ επιθυμητὸς σκοπὸς τῆς ποινῆς που παρουσιάζει ὁ σοφιστὴς με τὴ θέση πῶς οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι διδακτὴ;

4. Πόσους τρόπους χρησιμοποιεῖ ὁ Πρωταγόρας στο ομώνυμο ἔργο τοῦ Πλάτωνα για να εκθέσει τις ἀπόψεις του;

5. **παρεσκευασμένοι, ᾗκουν, ἀθροίζεσθαι, σκεδαννύμενοι, κολάζει:** να γράψετε ἀπὸ δύο ομόρριζες λέξεις τῆς νέας ἐλληνικῆς για τους παραπάνω ρηματικούς τύπους.

Β. Ἀδίδακτο κείμενο.

Ἄπασιν ὁμοίως τοῖς οὖσιν ἀνθρώποις γεγένηται φανερόν, ὅτι ἡ πάσης τῆς Ἑλλάδος ἄρ' ἐλευθερία ἐν ταῖς τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ψυχαῖς διεσώζετο· ἐπειδὴ γοῦν ἡ πεπωμένη τούτους ἀνεῖλεν, οὐδεὶς ἀντέστη τῶν λοιπῶν. καὶ φθόνος μὲν ἀπειὴ τοῦ λόγου, δοκεῖ δέ μοι τις ἂν εἰπὼν ὡς ἡ τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴ τῆς Ἑλλάδος ἦν ψυχὴ τάληθες εἰπεῖν· ἅμα γὰρ τά τε τούτων πνεύματ' ἀπηλλάγη τῶν οἰκείων σωμάτων, καὶ τὸ τῆς Ἑλλάδος ἀξίωμα ἀνήρηται. μεγάλην μὲν οὖν ἴσως ὑπερβολὴν δόξομεν λέγειν, ῥητέον δ' ὅμως ὥσπερ γὰρ, εἴ τις ἐκ τοῦ καθεστηκότος κόσμου τὸ φῶς ἐξέλῃ, δυσχερὴς καὶ χαλεπὸς ἅπας ὁ λειπόμενος ἂν ἡμῖν βίος

γένοιτο, οὕτω τῶνδε τῶν ἀνδρῶν ἀναιρεθέντων ἐν σκότει καὶ πολλῇ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ πρὸ τοῦ
ζῆλος τῶν Ἑλλήνων γέγονεν.

(Δημ. Ἐπιτάφιος 23 - 25)

Παρατηρήσεις:

1. Να μεταφραστεί το κείμενο.
2. α) **ἀπειή, δοκεῖ, ἀπηλλάγη, ἀνήρηται:** να γίνει χρονική αντικατάσταση των τύπων.
β) **τῶνδε:** να κλιθεῖ στον ἄλλο αριθμό.
γ) **ἀνεῖλεν, ἀντέστη:** να κλιθούν στις προστακτικές τους.
δ) **καθεστηκότος:** να κλιθεῖ στον υπερσυντέλικο.
ε) **μεγάλην, δυσχερῆς, χαλεπός, πολλῆ:** να μεταφερθούν στους ἄλλους βαθμούς.
3. α) **ὅτι ἡ πάσης ... διεσφῆξετο:** να αναγνωριστεῖ η πρόταση, να χαρακτηριστεῖ συντακτικῶς και να δικαιολογηθεῖ η εκφορά της.
β) **καὶ φθόνος ἀπειή τοῦ λόγου:** να μεταφερθεῖ στον πλάγιο λόγο.
γ) **εἰπόν, ἀναιρεθέντων:** να αναλυθούν στις ἀντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις.
δ) **ῥητέον δ' ὅμως:** να συνταχθεῖ η πρόταση, αφού πρώτα αναλύσετε το ρηματικὸ επίθετο.
ε) **εἴ τις ... ἐξέλοι:** να δικαιολογηθεῖ η εκφορά.
στ) **ἐπειδὴ γοῦν ἡ πεπρωμένη τούτους ἀνεῖλεν:** να συμπτυχθεῖ η δευτερεύουσα πρόταση στην ἀντίστοιχη μετοχή.

3^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ**Διδαγμένο κείμενο**
Πλάτωνα Πολιτεία**(Ενότητα 11)**

«Μετὰ ταῦτα δὴ, εἶπον, ἀπείκασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἰδέ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἐχούσῃ μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας, ὥστε μένειν τε αὐτοὺς εἷς τε τὸ πρόσθεν μόνον ὄραν, κύκλῳ δὲ τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἀδυνάτους περιάγειν, φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὄπισθεν αὐτῶν, μεταξὺ δὲ τοῦ πυρὸς καὶ τῶν δεσμοτῶν ἐπάνω ὁδόν, παρ' ἣν ἰδὲ τειχίον παρῳκοδομημένον, ὥσπερ τοῖς θαυματοποιοῖς πρὸ τῶν ἀνθρώπων πρόκειται τὰ παραφράγματα, ὑπὲρ ὧν τὰ θαύματα δεικνύασιν.»

(Ενότητα 12)

«Τὶ δέ; Τόδε οὐκ εἰκός, ἦν δ' ἐγὼ καὶ ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, μήτε τοὺς ἀπαιδευτοὺς καὶ ἀληθείας ἀπείρους ἰκανῶς ἂν πότε πόλιν ἐπιτροπεῦσαι, μήτε τοὺς ἐν παιδείᾳ ἐωμένους διατρίβειν διὰ τέλους, τοὺς μὲν ὅτι σκοπὸν ἐν τῷ βίῳ οὐκ ἔχουσιν ἓνα, οὗ στοχαζομένους δεῖ ἅπαντα πράττειν ἃ ἂν πράττωσιν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, τοὺς δὲ ὅτι ἐκόντες εἶναι οὐ πράξουσιν, ἠγούμενοι ἐν μακάρων νήσοις ζῶντες ἔτι ἀπωκίσθαι; [...] Ἡμέτερον δὴ ἔργον, ἦν δ' ἐγώ, τῶν οἰκιστῶν τὰς τε βελτίστας φύσεις ἀναγκάσαι ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον, ἰδεῖν τε τὸ ἀγαθὸν καὶ ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν, καὶ ἐπειδὴν ἀναβάντες ἰκανῶς ἴδωσι, μὴ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς ὃ νυν ἐπιτρέπεται. [...]»

(Ενότητα 13)

«[...] Ἐπελάθου, ἦν δ' ἐγώ, πάλιν, ὦ φίλε, ὅτι νόμῳ οὐ τοῦτο μέλει, ὅπως ἐν τι γένος ἐν πόλει διαφερόντως εὖ πράξει, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι, συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκῃ, ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἦν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὧσιν ὠφελεῖν καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν τοιούτους ἄνδρας ἐν τῇ πόλει, οὐχ ἵνα ἀφιῇ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται, ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως. [...]»

A. Από τα παραπάνω αποσπάσματα **να μεταφράσετε** αυτά των ενότητων **11 και 13**.

B. *Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:*

B1. Το θέμα της ενότητας δηλώνεται μέσα σε μία φράση· ποια είναι αυτή; Μπορείτε να αναφερθείτε με λίγα λόγια στην εικόνα του σπηλαιίου και των δεσμοτών και σε όσα αυτά συμβολίζουν;(Ενότητα 11)

B2. Πού οφείλεται η απροθυμία των φιλοσόφων να επιστρέψουν στο σπήλαιο και πώς κρίνεται αυτό από τον Σωκράτη;(Ενότητα 12)

B3. Ποια είναι η άποψη του Σωκράτη στην οποία στηρίζει την επιχειρηματολογία του προκειμένου να απαντήσει στην ένσταση του Γλαύκωνα; Μπορεί αυτή να συσχετισθεί με την **πλατωνική ηθική** και αν ναι **ποια είναι τα σημεία αυτής** στα οποία ανταποκρίνεται η άποψη του φιλοσόφου;(Ενότητα 13)

B4. Ποια είναι τα μέρη της ψυχής και σε ποια σχέση βρίσκονται με τις τάξεις της πολιτείας; Πώς διασφαλίζεται η αρμονία της ατομικής ψυχής και της ψυχής της πολιτείας σύμφωνα με τον Πλάτωνα;

B5. χείρον, ἀδικῶ, εὖ πράττω, ὠφελία, ἀληθῆ, ἐπιμελοῦμαι: Να γράψετε **τα αντίθετα** των λέξεων που σας δίνονται (στην αρχαία ελληνική).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ενότητα 11

Ύστερα απ' αυτά λοιπόν, είπα, παρομοίασε τη δική μας φύση, σχετικά με την παιδεία και την απαιδευσία, με την ακόλουθη εικόνα. Φαντάσου δηλαδή ανθρώπους σαν σε μια υπόγεια κατοικία όμοια με σπηλιά, που έχει την είσοδο της ανοιχτή προς το φως σ' όλο το μήκος της σπηλιάς, να βρίσκονται μέσα σ' αυτή από παιδιά αλυσοδεμένοι και στα πόδια και στους αυχένες, ώστε να μένουν οι ίδιοι (ακίνητοι) και να βλέπουν μόνο μπροστά τους, και να μην μπορούν να στρέφουν τα κεφάλια τους κυκλικά εξαιτίας των δεσμών, επίσης να φέγγει γι' αυτούς από ψηλά και από μακριά φως από αναμμένη φωτιά που καίει πίσω τους, κι ανάμεσα στη φωτιά και τους δεσμώτες πάνω στην επιφάνεια της γης δρόμος, δίπλα στον οποίο φαντάσου ένα μακρύ τοιχάκι να είναι χτισμένο απέναντι του, όπως ακριβώς οι θαυματοποιοί στήνουν μπροστά από τους θεατές τα παραπετάσματα, πάνω από τα οποία τους παρουσιάζουν τα τεχνάσματα τους.

Ενότητα 13

Ξέχασες πάλι φίλε μου, είπα εγώ, ότι τον νόμο δεν τον ενδιαφέρει τούτο, πώς δηλαδή μέσα σε μια πόλη θα ευτυχήσει υπερβολικά μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, αλλά ψάχνει να βρει τρόπο να συμβεί αυτό για όλη την πόλη, ενώνοντας αρμονικά τους πολίτες με την πειθώ και με τη βία, κάνοντας τους να μοιράζονται μεταξύ τους την ωφέλεια που ο καθένας τους μπορεί να προσφέρει στο κοινό, και ο ίδιος διαμορφώνοντας τέτοιους πολίτες στην

πόλη, όχι για να αφήνει να κατευθύνεται όπου ο καθένας θέλει, αλλά για να τους χρησιμοποιεί αυτός για να δένει μαζί σε μια ενότητα την πόλη.

B1.

Το θέμα της ενότητας δηλώνεται μέσα από τη φράση " παιδείας τε περὶ καὶ ἀπαιδευσίας". Παρόλο δηλαδή που η Πολιτεία του Πλάτωνα έχει ως κύριο θέμα την δικαιοσύνη, στην αλληγορία του σπηλαίου ο φιλόσοφος θέλει να καταστήσει σαφέστερη την έννοια της προσπάθειας του ανθρώπου- δεσμότη να ξεφύγει από τα δεσμά της άγνοιας, της φαινομενικότητας και της πλάνης μέσα στην οποία ξει εγκλωβισμένος και να αντικρούσει την αλήθεια.

Η περίφημη εικόνα του σπηλαίου και των δεσμοτών μπορούμε να πούμε ότι αναπαριστά με τον καλύτερο τρόπο τον ρεαλισμό του Πλάτωνα που είναι ο ιδεαλισμός του. Ο ορατός κόσμος των αισθήσεων παρομοιάζεται με το σπήλαιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι είναι δεσμώτες, αναγκασμένοι να βλέπουν μόνο τις σκιές των αντικειμένων, μια και δεν είναι σε θέση να ατενίσουν το φως του ήλιου, που θα τους κάνει γνωστά τα ίδια τα αντικείμενα. Αρχικά ο άνθρωπος ως δεσμώτης παραμένει στο σκοτάδι. Συνηθίζει στη σκιώδη πραγματικότητα και πρέπει να εξαναγκαστεί για να στραφεί προς το φως του όντος. Οι δεσμώτες του σπηλαίου πιστεύουν πως δεν υπάρχουν άλλα όντα εκτός από τα σκιώδη περιγράμματα και τις σκιές που βλέπουν από τους εαυτούς τους. Αυτές αποτελούν τον κόσμο τους και όλη την πραγματικότητα. Όταν απελευθερωθούν, ξεχωρίζουν πρώτα τα αντικείμενα που φωτίζονται από τον ήλιο και σιγά σιγά καταφέρνουν να αντικρίσουν και τον ίδιο τον ήλιο. Τα αντικείμενα που φωτίζονται από τον ήλιο συμβολίζουν το νοητό κόσμο που μπορεί να γίνει γνωστός μόνο μέσα από την ιδέα του Αγαθού. Το φως του ήλιου ισοδυναμεί με την αλήθεια, την υπέρτατη ιδέα του αγαθού. Τέλος η πορεία του απελευθερωμένου δεσμότη δηλ. του φιλοσόφου (ο οποίος διακηρύσσει ως πραγματικότητες τις ιδέες που γνώρισε ατενίζοντας το Αγαθό) προς τη φωτεινή περιοχή συμβολίζει την πορεία προς το νοητό κόσμο και το Αγαθό.

B2.

Οι φιλόσοφοι, οι προικισμένες ιδιοφυίες, που με τη φροντίδα της πολιτείας και την ορθή παιδεία αξιοποιούν τις ικανότητες τους και γίνονται άρχοντες - βασιλείς όταν ξεφύγουν από το σπήλαιο της απαιδευσίας και της πλάνης και βρεθούν στον επάνω κόσμο, δηλαδή στον κόσμο των ιδεών, δεν είναι όλοι τους πρόθυμοι να επιστρέψουν στο σπήλαιο. Αυτό συμβαίνει επειδή μαγεύονται από τον μεγάλο ήλιο του Αγαθού και προτιμούν να αφοσιωθούν στις πνευματικές τους αναζητήσεις αφού η απελευθέρωση από τα δεσμά και η άνοδος τους στο φως τους προσφέρει ψυχική αγαλλίαση και ευδαιμονία. Έτσι δε δείχνουν όλοι την ίδια προθυμία να κατεβούν πάλι στο σπήλαιο και να ξαναβρεθούν στο σκοτάδι. Τώρα που δοκίμασαν την ευδαιμονία της ιδέας του Αγαθού ξέρουν ότι η κάθοδος στο σπήλαιο ισοδυναμεί με θυσία και πόνο. Ο Σωκράτης ωστόσο υποστηρίζει ότι οι ιδρυτές της πόλης δεν πρέπει να επιτρέψουν στις προικισμένες αυτές ιδιοφυίες να αρνηθούν την κάθοδό τους στο

σπήλαιο, μέσα στα σκοτάδια και τις κακίες των ανθρώπων. Η επιστροφή τους στο σπήλαιο είναι μια ηθική αναγκαιότητα που τους υποχρεώνει να περάσουν από την ευτυχία του θεωρητικού βίου στον ενεργητικό βίο της πολιτικής ζωής. Είναι υποχρέωση λοιπόν των φιλοσόφων η απελευθέρωση των υπόλοιπων δεσμοτών από το σκοτάδι της πλάνης πράγμα το οποίο υποδηλώνει την ανάληψη πολιτικής δράσης εκ μέρους τους.

B3.

Ο Γλαύκων διατυπώνει με μία ρητορική ερώτηση ένσταση υποστηρίζοντας ότι εάν εξαναγκαστούν οι φιλόσοφοι να ασχοληθούν με τον ενεργό πολιτικό βίο εγκαταλείποντας την μακαριότητά τους θα αδικηθούν αφού θα ζουν χειρότερα ενώ θα μπορούσαν να ζουν καλύτερα.

Ο Σωκράτης αντικρούει το Γλαύκωνα λέγοντας ότι οι θεμελιωτές της πόλης δεν πρέπει να έχουν στραμμένο το βλέμμα τους στο πώς μια τάξη μόνο ανθρώπων (δηλ. οι φιλόσοφοι) θα έχει μεγαλύτερη ευδαιμονία, αλλά στο πώς θα είναι ολόκληρη η πόλη ευτυχισμένη. Τα επιχειρήματα, λοιπόν, του Σωκράτη στηρίζονται στην άποψη ότι σε μια πόλη εκείνο που ενδιαφέρει το νόμο προκειμένου αυτή να οδηγηθεί στην ευδαιμονία δεν θα πρέπει να είναι πώς θα ευτυχίσει υπερβολικά μια συγκεκριμένη τάξη, αλλά πώς θα γίνει ευτυχισμένη ολόκληρη η πόλη. Μάλιστα ο Σωκράτης υποστηρίζει ότι η ευδαιμονία του συνόλου είναι επιταγή του νόμου στην υπηρεσία του οποίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν η πειθώ και ο εξαναγκασμός (πειθοί τε και ανάγκη). Η άποψη αυτή ανταποκρίνεται στο πνεύμα της πλατωνικής ηθικής, καθώς ο Πλάτων πιστεύει ότι η πειθώ και η βία είναι δύο απολύτως θεμιτά μέσα τα οποία μπορούν και πρέπει να τεθούν στην υπηρεσία του νόμου προκειμένου να ενεργούν όλοι έχοντας ως στόχο την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου. Καταλαβαίνουμε επομένως, ότι ο Σωκράτης δίνει προτεραιότητα στην ωφέλεια του συνόλου και στο κοινό καλό γεγονός που δικαιολογεί και τον εξαναγκασμό των φιλοσόφων να κατεβούν στο σπήλαιο και να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

B4.

Εφόσον λοιπόν το όλον, η μεγάλη ψυχή, είναι ισορροπημένη και δίκαιη, και ο μικρόκοσμος, δηλαδή η ατομική ψυχή (στον Πλάτωνα ο όρος ψυχή δηλώνει και τον χαρακτήρα, την προσωπικότητα, ακόμη και τον νου) είναι αρμονική. Το κατώτερο μέρος (κίνητρο, τάση) της, το αλόγιστον ή επιθυμητικόν, που επιδιώκει την εκπλήρωση των βασικών αναγκών (φαγητό, ποτό, έρωτας) και γι' αυτόν τον λόγο είναι φιλοχρήματο και φιλοκερδές, τιθασεύεται από το θυμοειδές. Και τα δύο μαζί υπακούουν στο ανώτερο στοιχείο, το λογιστικόν που ηγεμονεύει η αντιστοιχία ανάμεσα στα τρία μέρη της ψυχής και στις τρεις τάξεις είναι προφανής. Κάθε άνθρωπος λοιπόν είναι δίκαιος, εφόσον τα τρία στοιχεία (νους, καρδιά, επιθυμίες) που συναπαρτίζουν την προσωπικότητά του βρίσκονται σε αρμονική συμβίωση. Αν τα άλλα στοιχεία υφαρπάξουν τη εξουσία του λογιστικού, τότε επέρχονται η σύγχυση και η

καταστροφή. Την αρμονία διασφαλίζει η Δικαιοσύνη που απονέμει στον καθένα ό,τι του ανήκει και τον τοποθετεί στη θέση που του αρμόζει.

B5.

χειρον	=	ἄμεινον
ἄδικῶ	=	ὠφελῶ
εὖ πράττω	=	κακῶς πράττω
ὠφελία	=	βλάβη
ἄληθῆ	=	ψευδῆ
ἐπιμελοῦμαι	=	ἀμελῶ

4^ο ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ

Διδαγμένο κείμενο

Αριστοτέλης, Πολιτικά, επιλογή από 1274b32– 1275b21

Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν, οἱ μὲν φάσκοντες τὴν πόλιν πεπραχέναι τὴν προᾶξιν, οἱ δ' οὐ τὴν πόλιν ἀλλὰ τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τὸν τύραννον· τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὀρώμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ πόλιν, ἢ δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις. Ἐπεὶ δ' ἡ πόλις τῶν συγκεκριμένων, καθάπερ ἄλλο τι τῶν ὄλων μὲν συνεστώτων δ' ἐκ πολλῶν μορίων, δηλὸν ὅτι πρότερον ὁ πολίτης ζητητέος· ἢ γὰρ πόλις πολιτῶν τι πληθὸς ἐστίν. Ὡστε τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης ἐστὶ σκεπτέον. Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις· οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ὁμολογοῦσι πάντες εἶναι πολίτην· ἐστὶ γὰρ τις ὃς ἐν δημοκρατία πολίτης ὢν ἐν ὀλιγαρχία πολλάκις οὐκ ἐστὶ πολίτης.

Ὁ πολίτης οὐ τῷ οἰκεῖν που πολίτης ἐστίν (καὶ γὰρ μέτοικοι καὶ δούλοι κοινωνοῦσι τῆς οἰκήσεως), οὐδ' οἱ τῶν δικαίων μετέχοντες οὕτως ὥστε καὶ δίκην ὑπέχειν καὶ δικάζεσθαι (τοῦτο γὰρ ὑπάρχει καὶ τοῖς ἀπὸ συμβόλων κοινωνοῦσιν)· ... πολίτης δ' ἀπλῶς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. ... Τίς μὲν οὖν ἐστὶν ὁ πολίτης, ἐκ τούτων φανερόν· ᾧ γὰρ ἐξουσία κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καὶ κριτικῆς, πολίτην ἤδη λέγομεν εἶναι ταύτης τῆς πόλεως, πόλιν δὲ τὸ τῶν τοιούτων πλήθος ἰκανὸν πρὸς αὐτάρκειαν ζωῆς, ὡς ἀπλῶς εἶπειν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, πρέπει να εξετάσουμε «τίνα χρὴ καλεῖν πολίτην καὶ τίς ὁ πολίτης» για δύο λόγους. Ποιοι είναι;
  - Για ποιον λόγο, κατά τον Αριστοτέλη, έχουν ιδιαίτερη σημασία οι φράσεις «μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς» και «κοινωνεῖν ἀρχῆς βουλευτικῆς καὶ κριτικῆς» για τον ορισμό του πολίτη;

2. Σε ποια βασικά κριτήρια για τον ορισμό της πόλης καταλήγει ο Αριστοτέλης στο τέλος του αποσπάσματος που σας δόθηκε;
3. Να σχολιάσετε τον λόγο για τον οποίο το πολίτευμα αποτελεί συνεκτική αρχή της πόλης, καθώς τον τρόπο που συσχετίζονται οι έννοιες της πόλης του πολιτεύματος και του πολίτη με βάση το απόσπασμα.
4. Χαρακτηρίστε καθεμιά από τις παρακάτω φράσεις «σωστή» ή «λανθασμένη», ανάλογα με τις πληροφορίες που δίνει το βιβλίο σας στην Εισαγωγή στα Πολιτικά.
  - α. Η απόκτηση των αρετών δεν είναι αποκλειστικά προσωπική υπόθεση, αλλά αφορά και την πόλη.
  - β. Στα *Ηθικά Νικομάχεια* δεν περιλαμβάνονται θέματα παιδείας και εκπαίδευσης.
  - γ. Η πόλις είναι κοινότητα που την αποτελούν κυβερνώντες και κυβερνώμενοι.
  - δ. Η αρχαία ελληνική λέξη πόλις έχει διαφορετική σημασία από τη νεοελληνική κράτος.
  - ε. Η ευδαιμονία δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς την αυτάρκεια.
5. Δύο από τις παρακάτω λέξεις χρησιμοποιούνται σήμερα με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχουν στο κείμενο. Ποιες είναι; Σχηματίστε μία πρόταση για καθεμιά από τις δύο λέξεις, ώστε να φαίνεται η σημερινή σημασία της: α) νομοθέτου, β) κοινωνοῦσι, γ) συμβόλων, δ) αυτάρκειαν
6. Ποιοι αποκλείονται από την ιδιότητα του πολίτη σύμφωνα με το εξεταζόμενο πρωτότυπο απόσπασμα και σε ποιες περιπτώσεις αίρονται αποκλεισμοί σύμφωνα με το μεταφρασμένο απόσπασμα που ακολουθεί;

«Πολλά πολιτεύματα αποδίδουν την ιδιότητα του πολίτη και σε κάποιους ξένους· σε μερικές δημοκρατίες είναι πολίτης και αυτός που κατάγεται από μάννα που είναι μέλος της πολιτείας, με τον ίδιο τρόπο ρυθμίζονται σε πολλές περιπτώσεις και τα ζητήματα των παιδιών από μεικτούς γάμους.

Αλλά, επειδή δέχονται ως πολίτες τέτοια πρόσωπα εξαιτίας της έλλειψης γνήσιων πολιτών (η έλλειψη πληθυσμού είναι αιτία που εφαρμόζονται έτσι οι νόμοι), όταν αυξηθεί ο πληθυσμός διαγράφουν πρώτα όσους κατάγονται από δούλο ή δούλη, έπειτα όσους έχουν μητέρα ξένη και, τέλος, δέχονται ως πολίτες μόνον όσους και οι δύο γονείς τους είναι ντόπιοι κάτοικοι της πόλης»

Αριστοτέλης, Πολιτικά 1278a 26-35 (μετάφραση Βασίλη Συμεωνίδη)

Αδίδακτο κείμενο**Θουκυδίδης, Ιστορίαι (7.13.1-2)**

Στο απόσπασμα ο Νικίας, στρατηγός των Αθηναίων, μιλά για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το αθηναϊκό εκστρατευτικό σώμα στη Σικελία, κυρίως μετά τον ερχομό αντίπαλων σπαρτιατικών ενισχύσεων.

[7.13.1] ἡμῖν δ' ἐκ πολλῆς ἂν περιουσίας νεῶν μόλις τοῦτο ὑπῆρχε καὶ μὴ ἀναγκαζομένοις ὥσπερ νῦν πάσαις φυλάσσειν· εἰ γὰρ ἀφαιρήσομέν τι καὶ βραχὺ τῆς τηρήσεως, τὰ ἐπιτήδεια οὐχ ἔξομεν, παρὰ τὴν ἐκείνων πόλιν χαλεπῶς καὶ νῦν ἐσκομιζόμενοι. [7.13.2] τὰ δὲ πληρώματα διὰ τόδε ἐφθάρη τε ἡμῖν καὶ ἔτι νῦν φθείρεται, τῶν ναυτῶν [τῶν] μὲν διὰ φρυγανισμόν καὶ ἀρπαγὴν καὶ ὑδρείαν μακρὰν ὑπὸ τῶν ἰππέων ἀπολλυμένων· οἱ δὲ θεράποντες, ἐπειδὴ ἐς ἀντίπαλα καθεστήκαμεν, αὐτομολοῦσι, καὶ οἱ ξένοι οἱ μὲν ἀναγκαστοὶ ἐσβάντες εὐθύς κατὰ τὰς πόλεις ἀποχωροῦσιν, οἱ δὲ ὑπὸ μεγάλου μισθοῦ τὸ πρῶτον ἐπαρθέντες καὶ οἰόμενοι χρηματιεῖσθαι μᾶλλον ἢ μαχεῖσθαι, ἐπειδὴ παρὰ γνώμην ναυτικόν τε δὴ καὶ τᾶλλα ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνθεστῶτα ὀρώσιν, οἱ μὲν ἐπ' αὐτομολίας προφάσει ἀπέρχονται, οἱ δὲ ὡς ἕκαστοι δύνανται (πολλὴ δ' ἡ Σικελία), εἰσὶ δ' οἱ καὶ αὐτοὶ ἐμπορευόμενοι ἀνδράποδα Ἰκκαρικὰ ἀντεμβιβᾶσαι ὑπὲρ σφῶν πείσαντες τοὺς τριηράρχους τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ναυτικοῦ ἀφήρηται.

Λεξιλογικά

φρυγανισμός: συλλογή ξερών φρυγάνων για καύση, συγκέντρωση ξύλων για φωτιά
ὑδρεία: άντληση νερού

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- i. Να γράψετε τη μετάφραση του αποσπάσματος: «οἱ δὲ θεράποντες... ὡς ἕκαστοι δύνανται».
- ii. Ποια προβλήματα είχαν οι Αθηναῖοι ως προς την επιφυλακή, τον ανεφοδιασμό και την επάνδρωση των πλοίων;
  - iii. α. Να γράψετε τον ζητούμενο τύπο για καθεμιὰ από τις παρακάτω λέξεις:
νεῶν: δοτική ενικού τοῦτο: δοτική πληθυντικού θηλυκού γένους ἔξομεν: ίδιο πρόσωπο, αριθμός, ἐγκλιση, φωνή στον αόριστο ἐσβάντες: ίδιο πρόσωπο, αριθμός, πτώση, γένος, φωνή στον ενεστώτα ἐπαρθέντες: ίδιο πρόσωπο, αριθμό, πτώση, γένος, φωνή στον ενεστώτα ὀρώσιν: ίδιο πρόσωπο, αριθμός, ἐγκλιση, φωνή στον αόριστο
  - β. Να μεταφέρετε όλους τους κλιτούς τύπους της φράσης στον άλλον αριθμό: παρὰ τὴν ἐκείνων πόλιν χαλεπῶς καὶ νῦν ἐσκομιζόμενοι.
  - iv. α. Να βρείτε τα υποκείμενα των ρηματικών τύπων: φυλάσσειν, ἐφθάρη, ἀπολλυμένων και τα αντικείμενα των ρηματικών τύπων: ἔξομεν, οἰόμενοι, ἀντεμβιβᾶσαι.

- β. Οι δύο παρακάτω προτάσεις μπορεί να είναι είτε χρονικές είτε αιτιολογικές. Εξηγήστε πώς τις αντιλαμβάνεστε εσείς και δικαιολογήστε την απάντησή σας με βάση την εισαγωγή, την εκφορά και τη σημασία.
«ἐπειδὴ ἐς ἀντίπαλα καθεστήκαμεν»
«ἐπειδὴ παρὰ γνώμην... ἀνθεστῶτα ὀρῶσιν».